

Asia: VN/20084/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella kohdennettavan rahoituksen osuuden nostaminen 1 prosentista 1,5 prosenttiin sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta ja asukasperusteisen osuuden vähentäminen 0,5 prosenttiyksiköllä (3 §)

JHL pitää lähtökohtaisesti hyvänä asiana, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella jaettavaa rahoitusosuutta kasvatetaan esityksen mukaan maltillisesti puolella prosentilla. Vastaava vähennys asukasperustaisesta rahoituksesta on hyväksyttävää.

2. Hyte-kertoimen laskentatavan täsmentäminen kannustavammaksi (15 § ja asetus)

Hyte-kertoimen laskentatavan täsmentämisessä tulee varmistaa alueiden tasapuolinen kohtelu kun siirrytään asukasperustaisuudesta hyte-indikaattoreihin vuoden 2026 alusta. Hyvinvointialueiden työntekijöille tulee tarjota riittävä ja yhdenmukainen ohjeistus, sekä varmistaa toiminta- ja kirjaamistapojen yhdenmukaisuus kaikilla alueilla. On valitettavaa, jos alueiden rahoitukseen tulee erisuhtaisuutta esimerkiksi erilaisista toiminta- tai kirjaamiskäytännöistä eri alueilla.

Samalla tulisi varmistaa, että alueilla on riittävät resurssit hyte-kertoimeen sisältyviin indikaattoreihin vaikuttavien toimien tarjoamiseen. Hyvää hyte-kertoimen perusteella jaettavassa rahoituksessa on se, että alue pystyy itse vaikuttamaan toimiinsa, jotka vaikuttavat rahoituksen tasoon. Huonoa mallissa on se, että alueen rahoitus määrittyy suhteessa toisiin alueisiin. Eli vaikka yksittäinen alue panostaisi ja parantaisi omaa hyte-toimintaansa paljonkin, saattaa alueen hyte-rahoitus kärsiä, jos toisilla alueilla on ollut parempi lähtötilanne määrättyissä hyte-indikaattoreissa. Jatkossa tulisikin seurata, että hyte-rahoitus kohdentuu alueille, joilla siihen on todellista tarvetta.

3. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella vuodesta 2026 kohdennettavaa rahoitusta ei otettaisi huomioon aluekohtaisissa siirtymätasauksissa (35 § 8 mom.)

JHL ei kannata esitettyä muutosta hyte-rahoituksen huomiotta jättämisessä siirtymätasauksissa. Tavoite rahoituksen kannustavuuden lisäämisestä on hyvä, mutta siirtymätasausjärjestelmää tulisi tarkastella kokonaisuutena, ei yksittäisinä linjauksina.

4. Kertaluontoisten säästöt siirtymätasauksista vuosina 2026 ja 2027 (35 § uusi 6 mom.)

JHL pitää siirtymätasauksen kertaluonteista säästöä erittäin haitallisena hyvinvointialueiden rahoitusmallin uskottavuudelle. Jos alueilta viedään säästötoimilla saavutetut ylijäämät ja niiden tuoma liikkumatila budjetoinnissa, heikentää tämä alueiden kannustimia toimintansa ja taloutensa uudistamisessa ja tasapainottamisessa. Ylipäättään hyvinvointialueiden rahoitusta pitäisi kehittää pitkäjänteisesti ja kokonaisuutena, eikä siihen pitäisi toteuttaa kertaluonteisia leikkauksia, jotka kuitenkin toteutuessaan vaarantavat koko rahoitusmallin uskottavuuden pitkällä aikavälillä. Alueille, myös Helsingille, pitää antaa työrauha.

5. Lakisääteinen päivitys terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon laskennallisten kustannusten painotuksiin vuoden 2023 kustannustietojen perusteella (13 §)

JHL kannattaa lakisääteistä päivitystä kustannustietoihin ja tietopohjan laajentamista kattamaan useamman vuoden toteutumaa. Samalla olisi kuitenkin kiinnitettävä huomiota tehtävämuutoksista johtuvien rahoitusten muutosten kohdentumiseen. Määräytymistekijöiden mukaan myönnetty rahoitus on yleiskatteellista, ja tehtävämuutosten myötä muuttunut kustannusjakauma välttämättä vastaa todellisia kustannusmuutoksia. Siksi tarkastelujakson pidentäminen on perusteltua, sillä sen voi olettaa vähentävän tehtävämuutoksista aiheutuvaa kustannusten vaihtelua.

6. Aluekohtaisten terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon tarvekertoimien laskenta kahden vuoden tietojen perusteella (14 §)

Tässäkin kohdassa on hyvä korostaa, että kaikilla alueilla henkilöstöllä pitäisi olla selkeä ja yhdenmukainen ohjeistus kirjaamiskäytäntöihin. Tarkastelujakson pidentäminen kahteen vuoteen on kannatettavaa, jottei rahoitukseen tule vuositason heilahteluja esimerkiksi puutteellisen lähdeaineiston johdosta.

7. Pelastustoimen riskikertoimen tekijöiden ja niiden painokertoimien tarkistaminen (23 §)

JHL kannattaa pelastustoimen riskitekijöiden päivittämistä esityksen mukaisesti, vaikka kannammekin huolta, että esitetyt muutokset saattavat olla haitallisia harvaan asutuille alueille.

Muita huomioita lausunnoilla olevasta esitysluonnoksesta

-

Sinisalo Samuli
JHL - erityisasiantuntija